

Obraćanje Visokog predstavnika u BiH Paddyja Ashdowna Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda

Prije sedam mjeseci, posljednji put kada sam se obratio Vijeću sigurnosti, rekao sam da će razdoblje koje je pred nama biti od presudnog značaja.

Hoće li političko rukovodstvo u BiH iskoristiti šansu da pokaže da je njihova zemlja postala održiva država, nepovratno na putu ka Europi i euroatlantskim integracijama?

I kao što smo predvidjeli, taj period zaista je bio presudan.

Pred vama je detaljan izvještaj koji smo pripremili o događanjima u BiH tijekom prve polovice ove godine. Ipak, treba napomenuti da je i od tada ostvaren značajan napredak u mnogim segmentima.

Situacija u kojoj se BiH nalazila u lipnju u velikoj mjeri se razlikuje od situacije u kojoj se nalazi sada, samo tjedan dana prije obilježavanja desete obljetnice potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma.

Bosna i Hercegovina uspjela je ostvariti ono što su mnogi smatrali nemogućim prije svega godinu dana, a pogotovo na početku moga mandata u svibnju 2002. godine.

Jer, ova zemlja sada stoji na pragu Europe.

Ministri vanjskih poslova Europske unije su 8. studenoga pozdravili preporuku Europske komisije da se krene u pripreme za tijek pregovora o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju za BiH. Ako sve bude teklo po planu, proces pregovora o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju bit će odobren 21.

studenoga, na zasjedanju Vijeća za opće poslove i vanjske odnose u Bruxellesu – prigodan poklon za ovu obljetnicu.

Kada se to dogodi, BiH će se pridružiti ostatku regije na putu koji vodi u članstvo u Europskoj uniji.

Ovo je istinski izuzetan uspjeh za ratom razorenu zemlju, kakva je Bosna i Hercegovina bila prije samo deset godina.

Gospodine predsjedatelju, ovo je posljednji izvještaj koji podnosim Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda u svojstvu Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu. Pored toga što želim informirati Vijeće o ključnim događanjima tijekom izvještajnog perioda, ovu priliku želim iskoristiti da podijelim s vama moje dojmove glede napretka koji je BiH ostvarila od 1995. godine.

Također želim iskoristiti ovu priliku da zahvalim glavnom tajniku i Vijeću sigurnosti na potpori koju su mi pružali za vrijeme mog tri i pol godine dugog mandata.

Deset godina nakon brutalnog rata u Bosni i Hercegovini, zemlja je izgradila okvir moderne europske države. Značaj ovog postignuća možemo ocijeniti ako se prisjetimo kakva je BiH bila 1995. godine, kada su ljudi bili istraumatizirani masovnim ubijanjima i etničkim čišćenjem i borili se protiv potpune materijalne oskudice nastale zbog uništene infrastrukture i gotovo odumrlog gospodarstva.

Napredak je bio stvaran i značajan. Štoviše, taj napredak potpuno je ovisio o ustrajnosti, napornom radu i razboritosti naroda BiH – oni su stvarni heroji ovog preobražaja.

Na početku 2005. godine Bosna i Hercegovina našla se na raskrižju. Dobar dio godine bilo je potpuno neizvjesno kojim će putem krenuti.

U lipnju se činilo da je napredak potpuno blokiran. Opstrukcije s raznih strana, a naročito sa strane Vlade

Republike Srpske, potpuno su uzele maha. Većina ključnih reformi na državnoj razini bile su blokirane.

Glavna tužiteljica Međunarodnog kaznenog suda u Haagu Carla del Ponte ukazala je na potrebu da se eliminiraju sistavne slabosti unutar sigurnosnih struktura u BiH. Iako je reforma obrane tekla po planu, Republika Srpska odbijala je prihvatiti preustroj policije bez obzira na stalne napore koje su ulagali međunarodna zajednica i Vijeće ministara da pronađu izlaz iz ove situacije.

Što je najznačajnije, neuspjeh dogovora o reformi policije i blokiranje usvajanja zakona o javnome emitiranju od strane HDZ-a značili su da će preostali uvjeti koje je BiH morala ispuniti kako bi započela pregovore o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom ostati neispunjeni.

Tako kada su Srbija i Crna Gora 5. listopada ispunile uvjete Studije izvedivosti Europske unije, BiH je postala jedina zemlja na Balkanu bez ugovornog odnosa s Europskom unijom.

Gospodine predsjedatelju, posljednji put kada sam se obratio ovom Vijeću rekao sam daiskusni promatrači imaju pravo biti skeptični glede izgleda za promjenu stava kod vodstva RS.

Taj skepticizam je bio odgovarajući u mjesecu lipnju.

Ali sada samo krenuli ohrabrujućim putem.

Zahvaljujući kombinaciji fleksibilnosti i suradnje kod nekih lokalnih čelnika i kontinuiranog pritiska međunarodne zajednice, glavne prepreke na putu ka euroatlantskim integracijama su nadiđene.

Reforma obrane je uspjela izvan svih očekivanja. Postignuto je – i održano – suglasje koje je omogućilo prijenos svih nadležnosti i osoblja u području obrane na državnu razinu, ukidanje služenja vojnog roka, te stvaranje malih pričuvnih snaga kao potpore smanjenom broju profesionalnih vojnika. Tri

bivše vojske su ujedinjene u jedinstvenu vojnu strukturu od 12.000 pripadnika pod vodstvom jednog ministra obrane (iz reda srpskog naroda) što je u skladu sa zahtjevima NATO-a.

Ali dok oružane snage u suštini građani ne promatraju u kontekstu svakodnevne sigurnosti, mnogi gledaju na policiju kao na zaštitnike lokalne zajednice. Pitanje imate li povjerenja u policiju ili ne, odredit će gdje i u kojoj zajednici ćete živjeti – ovo je pitanje koje izravno utječe na povratak izbjeglica i na pomirenje.

Uvijek se znalo da će pitanje reforme policije biti krajnje osjetljivo pitanje.

Europska unija, podržana od strane međunarodne zajednice – a pogotovo od strane Sjedinjenih Američkih Država, vrlo je jasno stavila do znanja da su preostali uvjeti koje BiH mora ispuniti kako bi otpočela pregovore o stabilizaciji i pridruživanju utvrđeni i da se neće promijeniti. Napredak koji je u listopadu postignut na pitanju reforme policije se dogodio jer su čelni ljudi BiH shvatili značenje toga i nisu se bili spremni izložiti riziku izolacije i isključenja iz europskog procesa.

Kada su shvatili da *smo mi ozbiljni, i oni su postali ozbiljni*.

Kao rezultat toga, entitetski i državni parlamenti su usvojili politički sporazum o preustroju policije sukladno načelima Europske komisije.

Kada isti bude proveden, osigurat će temelj za suvremenu i učinkovitu policijsku strukturu na državnoj razini, u kojoj neće biti političkog uplitanja i koja će raditi bez ograničenja etničkih granica.

Neću se pretvarati da je bilo lako postići ono što imamo danas. Težnja za članstvom u Europskoj uniji je bila snažan poticaj. Ali bio je potreban kontinuiran i združen pritisak

međunarodne zajednice tijekom proteklih 10 godina kako bi se BiH dovela do vrata Europske unije i NATO-a.

A taj pritisak je naročito bio potreban u području suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu.

Kada sam vam se obratio u mjesecu ožujku pozdravio sam napredak koji je ostvaren u pitanju suradnje s Haškim sudom. Danas je samo pet osoba među optuženim za zločine počinjene u Bosni i Hercegovini još uvijek na slobodi. Tijela vlasti RS su prebacili ili pomogli Beogradu u prebacivanju 12 optuženika tijekom ove godine.

Ovo je veliki korak naprijed.

Međutim, još jedna obljetnica masakra u Srebrenici je prošla a da u Haag nisu prebačeni najtraženiji s liste od pet optuženika – Radovan Karadžić i Ratko Mladić.

Na ovu desetu obljetnicu potpisivanja Daytonskog sporazuma, moramo pokazati našu odlučnost da se ovo poglavlje povijesti BiH zatvori. Bez prebacivanja Karadžića i Mladića u Haag, pravda neće biti zadovoljena, a regija Balkana neće biti u mogućnosti u potpunosti zakoračiti u ovu novu, europsku fazu svoje povijesti.

Jer, budućnost BiH se može izgraditi samo na istini i preuzimanju odgovornosti.

Mali korak u ovom pravcu napravljen je u Mostaru.

U ovo vrijeme prošle godine sam podnio izvještaj o ponovnom otvaranju mostarskog mosta, snažnog simbola pomirenja. Krajem ovog mjeseca, jedinica OHR-a koja radi na pružanju pomoći u reintegraciji Mostara bit će zatvorena, nakon što je uspješno okončala svoj rad. Većina mostarskih općinskih institucija je ujedinjena ili su trenutno u procesu ujedinjavanja. Većina lokalnih pozicija u državnoj službi je popunjena, prema novom Zakonu o državnoj službi koji je u skladu sa standardima

Europske unije.

Međutim, mali ali zabrinjavajući broj najosjetljivijih pitanja kao što su nazivi ulica i vlasništvo nad lokalnom hrvatskom televizijskom stanicom tek treba riješiti. I to se treba dogoditi uskoro.

Još uvijek je preostalo mnogo posla i tvrdolinijaši nastavljaju s pokušajima da ometu proces tako što interese podjele po nacionalnoj osnovi stavljaju iznad interesa Mostara i njegovih građana koji već dugo vremena pate.

Usprkos ovim posljednim zadacima koje tek treba završiti, proces u Mostaru je dokazao da postoji mnogo više stvari koje ujedinjuju stanovništvo Bosne i Hercegovine nego onih koje ih dijele.

Otpočinjanje pregovora o stabilizaciji i pridruživanju ove godine će označiti odlučan prekid s prošlošću. Ključna stvar će biti jesu li dosegnute mogućnosti koje se otvaraju otpočinjanjem procesa stabilizacije i pridruživanja.

Ključne riječi sada postaju održivost i funkcionalnost.

Posljednjih 12 mjeseci je pokazalo da politička volja da se ispune zahtjevi euroatlantskih integracija *postoji*. Ali u mnogim slučajevima je onaj zaista teški dio procesa reforme – provedba – tek otpočeo.

Bosna i Hercegovina sada odlučno prelazi s procesa provedbe na maratonski zadatak uspostavljanja dobrog načina upravljanja i dostizanja europskih standarda na putu ka članstvu u europskim tijelima.

To je nešto što međunarodna zajednica ne može učiniti umjesto Bosne i Hercegovine.

To nije naš posao.

Naš posao je da to omogućimo, da stvorimo održive institucije

i da ih smjestimo u koherentan zakonodavni i praktični okvir.

Na građanima Bosne i Hercegovine je da učine da ove institucije djeluju te da proširuju i jačaju taj okvir.

U tom kontekstu mnogo razgovora je vođeno oko pitanja primjenjivosti Daytonskog ustava.

Sve je prisutniji konsenzus da je daytonska tvorevina u svom sadašnjem obliku, iako ostaje od ključnog značaja kao temelj mira, ipak dosegla krajnji domet svoje upotrebljivosti kao okvir za narednu fazu procesa reformi. Bosna i Hercegovina sada treba razmišljati o postdaytonskoj eri i, unutar procesa europske stabilizacije i pridruženja, iznaći novi obrazac, krenuti naprijed.

Suglasan sam s takvim mišljenjima. Dayton je postigao ono za što je i bio stvoren. Donio je završetak rata i uspostavio okvir u kojem poslijeratni oporavak može otpočeti.

Ono što sada treba prilagoditi odražava stupanj napretka Bosne i Hercegovine na putu ka normalnoj i prosperitetnoj europskoj budućnosti.

Ne radi se samo o euroatlantskoj integraciji. Narod Bosne i Hercegovine ima pravo zahtijevati vlasti koje su odgovorne i učinkovite. Nijedna država ne može zadobiti lojalnost svojih građana ako 70 posto svojih prihoda od poreza troši na vlasti, a samo 30 posto na usluge.

Promjena Ustava je sada moguća – a isto tako je moguća i temeljna promjena uloge međunarodne zajednice.

Potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju će biti glasnikom završetka velike međunarodne intervencije u Bosni i Hercegovini. Moramo napraviti korak nazad. Promjena u našem stavu mora ići od poticanja reformi na potporu reformama.

Vijeće za provedbu mira je jasno reklo da će biti spremno postupno smanjivati uporabu bonskih ovlasti i Ured visokog

predstavnik zamjenjuje strukturom pod rukovodstvom Posebnog predstavnika Europske unije nakon što otpočinu pregovori oko Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Ova tranzicija bi mogla otpočeti prije isteka ove godine čak i do vremena izbora u Bosni i Hercegovini u listopadu 2006. godine.

Dajem svoju punu potporu ovom stavu. Bonske ovlasti su uspjele ovu zemlju usmjeriti naprijed do ove točke. Ali su takođe stvorile i opasnu ovisnost kako među političkim vrhom Bosne i Hercegovine tako i u međunarodnoj zajednici. Moramo odučiti BiH, a i nas same, od te ovisnosti.

To ne znači da međunarodna zajednica ili Vijeće za provedbu mira trebaju prestati sa svojim angažmanom.

Bosni i Hercegovini još uvijek treba zajednička pomoć, uključujući i pomoć zemalja koje nisu članice Europske unije a koje su joj pomogle da prebrodi zadnjih 10 godina.

Njoj još uvijek treba EUFOR koji se od svog raspoređivanja početkom 2005. godine pokazao kao učinkovita i vjerodostojna snaga.

Osim toga, pred nama se nalaze veliki izazovi koji od međunarodne zajednice zahtijevaju kontinuirani angažman, posvećenost i izdvajanje resursa.

Dobar primjer za ovo se može naći u pravosudnom i kaznenom sustavu. Reforma policijskih snaga i pravosuđa sada počinje donositi rezultate. Prije samo dva tjedna, sigurnosne institucije Bosne i Hercegovine su uspješno provele akciju protiv potencijalnih bombaša-samoubojica koji su prolazili preko teritorije BiH. Bosna i Hercegovina je ovim demonstrirala da ozbiljno shvaća svoje međunarodne obaveze, ali isto tako pokazalo se da i svi mi moramo biti na oprezu.

S povećanjem broja kriminalaca koji se izvode pred lice pravde, i u svijetlu činjenice da Haški sud sada prosljeđuje određene predmete ratnih zločina, BiH se suočava s problemom

da jednostavno ne raspolaže dovoljnim zatvorskim kapacitetom za smještaj osuđenika. U cilju rješavanja ovog problema, u veljači će biti organizirana donatorska konferencija.

Također, postoji i neriješeno pitanje decertifikacije policajaca. Koliko mi je poznato, Vijeće će možda razmotriti reviziju procesa decertifikacije policajaca koji su provele Međunarodne policijske snage Ujedinjenih nacija (UN IPTF). Ovom prilikom želim vas potaknuti, kao što sam uostalom i činio u ove prethodne dvije godine, da to uradite, i to bez ikakvog odlaganja.

Certifikacija policijskih službenika koju su provele Međunarodne policijske snage (IPTF) je predstavljala ambiciozan i uglavnom uspješan pokušaj da se rehabilitiraju policijske snage u BiH, od kojih su mnogi bili kompromitirani svojim sudjelovanjem u kriminalnim radnjama tijekom i poslije rata. Po završetku ovog procesa krajem 2004. godine, nijedna odredba koja bi omogućila reviziju problematičnih odluka u slučajevima kada postoje jasni dokazi da nisu ispoštovane propisane procedure nije unešena u relevantne propise. Eventualna revizija bi konsolidirala proces certifikacije tako što bi odluke, koje trenutno dovode u pitanje cjelokupni proces, bile poništene ili potvrđene.

Gospodine predsjedatelju, nadam se da ćete mi oprostiti što ću na kraju istaći još nekoliko refleksija dok se pripremam da napustim funkciju Visokog predstavnika.

Prije 13 godina stajao sam na uzletištu sarajevske zračne luke koja je u to vrijeme bila pod kontrolom snaga Ujedinjenih naroda i promatrao zastrašujući artiljerijski duel koji se odvijao izravno iznad naših glava i narušavao izuzetnu ljepotu sarajevske doline. Moja veza s Bosnom je započela tog vrelog kolovoškog dana.

Tako je započelo dugo putovanje koje je rezultiralo i mojim troipolgodišnjim angažmanom na dužnosti Visokog predstavnika.

Osjećam se počašćenim što sam imao tu privilegiju raditi s ljudima iz Bosne i Hercegovine na ponovnoj izgradnji njihove domovine i njezinom usmjeravanju na put koji vodi prema euroatlanskim integracijama.

U BiH će i dalje biti potreban jedinstven pristup međunarodne zajednice u okviru kojeg će biti nužno uspostaviti ravnotežu između perspektive priključenja Europskoj uniji s jedne, i energičnog, aktivnog i sveobuhvatnog angažmana s druge strane. Morat ćemo ponuditi gotova rješenja za veoma kompleksne izazove s kojima se ova zemlja i dalje suočava. U isto vrijeme, trebamo povezati sve ove elemente s jasnim opredjeljenjem da djelujemo timski.

Međutim, u konačnici, međunarodna zajednica neće odlučivati o tome kako će ovi izazovi biti riješeni.

O tome odlučuju građani Bosne i Hercegovine.

Pratit ću daljnji razvoj događaja s velikom interesom.

I s ljubavlju, prema zemlji koju sam iskreno zavolio, i koja će se jednog dana, siguran sam, pridružiti obitelji država Europske unije.